

Simon M. Halama

Eisenzeitliche Paläste in der nördlichen Levante

Repräsentation von Herrschaft mit architektonischen Mitteln

Münchener Abhandlungen zum Alten Orient 2

Gladbeck: PeWe-Verlag 2018

Özet

Kuzey Levant Bölgesi Demir Çağı Sarayları: mimari aracılığıyla yönetimin temsil edilişi

Özet

Kuzey Levant bölgesi (günümüzde Suriye, Lübnan ve Türkiye ülke topraklarında bulunan alan) Demir Çağı boyunca (M.Ö. 1200-330 yılları arasında) çeşitli siyasi gelişmelere tanıklık etmiştir: başta küçük Suriye-Hitit krallıklarının yükselişi, sonrasında bu devletlerin Asur, Babil ve Pers İmparatorluğu'na katılımı. Bu çalışma, bu krallıkların farklı siyasi rejimler altında nasıl temsil edildiği ve özellikle, saray mimarisine nasıl yansıdığı sorularına yanıt aramaktadır. Sosyolojik teorilere dayanarak, her teşkilatlandırılmış yönetimin temsili araçlar vasıtasıyla meşrulaştırılması gerektiği varsayılabilir. Bu amaç doğrultusunda, anıtsallığı ve dayanıklılığı sayesinde, kralın yaşadığı ve aynı zamanda yetkisini kullandığı yer olan saray, özellikle güç ve meşruiyet mesajlarını aktarmak için uygun bir araç olarak kullanılabilir.

Çalışmanın ilk kısmı, güç, yönetim, meşruiyet ve temsil ile ilgili birbiriyle ilişkili konulara bir başlangıç yapmaktadır. İlerleyen bölümde ise sözel olmayan iletişim kuramlarına ve mimarlık alanında göstergebilimine (semiyotik) dayanarak oluşturulmuş metodoloji tartışılmaktadır. Mimari bağlamda bulunan sanat eserlerinin analizi için ayrıca ikonografik ve semiyotik yaklaşımlardan da bahsedilmiştir.

Tezin ana bölümü, incelenen bölgede Yeni Asur ve Pers İmparatorluklarının yanı sıra Suriye-Hitit devletleri döneminden sarayları mercek altına almaktadır. Her incelenen saray yapısında, belirtilen bu konular göz önünde bulunduruldu: sarayın konumu – genellikle kentsel alanlar –, saray binasının cepheleri, binalarda mekânların içyapısı, temsili amaçlarla kullanıldığı düşünülen odaların yeri ve donanımı ve heykel, ortostat rölyefleri ve duvar resimleri formunda takip edilen sarayların

dekoratif ve ikonografik planlaması. En son kısımda ise başta bahsedilen sosyolojik teoriler dikkate alınarak analiz sonuçları tartışılmıştır.

Arkeolojik – veya mimari – veriler, ilgili krallığın temsil stratejileriyle ilgili ipuçları sunmakta, bu da toplumun iki farklı kesimine farklı mesajlar iletilmiş olabileceğine işaret etmektedir. Suriye-Hitit saray yapıları için oldukça homojen bir tablo ortaya çıkmaktadır: sur içine alınan saray yapıları. Çoğu sarayın zemin planı için, *hilani* olarak adlandırılan sütunlu giriş ve aynı hizada ardından gelen bir ana oda ile karakterize edilmiş olan ortak ideal bir örnek takip edilmiştir. Sarayın cephesi bazı örneklerde portal heykeller ve ortostat kabartmalarla dekore edilmiştir. Sütunlu giriş şeffaflığa işaret etse bile aynı zamanda sur duvarları ve düzensiz giriş yollarıyla dışarıdan gizlenmiştir. Bu sebeple, toplumun büyük bir kısmı için, saraylar anıtsal fakat uzak ve erişilemez binalar olarak gözükmemektedir. Suriye-Hitit devletlerinde saray yapılarındaki benzerlik, aynı zamanda toplum, krallık ve yönetim konseptlerindeki benzerliğe de işaret etmektedir.

Bölgedeki Asur yönetimi döneminde, vali saray mimarileri oldukça çeşitlilik göstermektedir. Yerel gelenekleri tamamen takip eden sarayların yanı sıra genel Asur mimarisine uygun olarak inşa ve dekore edilmiş saraylar da mevcuttur. Bununla birlikte, çoğu saray yapısı Asur ve yerel mimari özelliklerin bir karışımını sergilemektedir. Öncelikle, bu çeşitlilik, en azından şehir sarayları kadar uzak olmayacak bir alan içinde Yeni Asur imparatorluğu bünyesinde, mimaride temsil için merkezi bir stratejinin bulunmadığını gösteriyor.

Bu sebeple valiler, saraylarını istediği gibi tasarlama özgürlüğüne sahipmiş gibi gözükmektedir. Öte yandan, özel bir takım mobilyalarla döşenmiş en az bir kabul odasının bulunması, bir Asur sarayının vazgeçilmez unsurlarından biri gibi görünmektedir. Bu noktada, yerel mimari öğelerin benimsenmesi ve birçok şehir sarayının karma stili, geleneklerin devam etmesi ya da en azından bir dereceye kadar uyum sağlama açısından, yerel elit kesimle iletişimde işe yaraymış olabilir. Daha önce de belirtildiği gibi, saraylar, toplumun büyük bir kısmına kapalı ve erişilemeyecek şekilde sur duvarları içinde kalmıştır. Sosyal hiyerarşiye ek olarak yabancı bir yönetim sınıfının varlığı, bu şekilde erişilmesi zor bir saray yerleşimi için başka bir sebep olarak gösterilebilir.

Pers yönetimi döneminde, Kuzey Levant'ta saray olduğu düşünülen sadece iki bina yapısı şu ana kadar tespit edilmiştir. Bunlardan biri yerleşim yeri dışında bulunan muhtemelen yalnızca temsil amaçlı inşa edilmiş; diğeri ise kırsal alanda bulunan Pers bir soyluya ait bir bina yapısı olabilir.

Sonuç olarak, sarayların, devletin idaresinde yer alan elit tabakaya ve halka ayrı mesajlar aktarması çok da şaşırtıcı olmayabilir. Halkın, saraya ve muhtemelen saray sakinlerine uzak kalışı ve büyük bir ihtimalle hiçbir zaman böyle görkemli bir şekilde dekore edilmiş saray cephelerini görmemiş olması, toplumun büyük kısmına saray mimarisi aracılığıyla daha özel bir meşruiyetin gerekli görülmediğini öne sürmektedir. Bu durum, bu tarz toplumlarda hiyerarşi ve iktidar teşkilatlanmasının o kadar gelişmiş olduğu gösteriyor ki, halk muhtemelen yöneticilere karşı bir tehdit oluşturmamış. Bu nedenle, söylem yoluyla iktidarını meşrulaştıran yöneticilere uymak zorunda kalan sadece elit kesimdi. Başka bir deyişle, yöneticilerin meşruluğu, toplumun diğer kesimine farklı yollarla iletilmiştir, örneğin halk törenleri aracılığıyla olduğu gibi.

Tercüme/Übersetzung: Nurcan Küçükarslan